

Maharashtra Board Class 12 Marathi (02-J-109) 2024 Question Paper with Solutions

Time Allowed :3 Hours

Maximum Marks :80

Total Questions :5

सामान्य निर्देश

(१) आकलन कृती व व्याकरण यांमधील आकृत्या किंवा चौकटी पेनाने अथवा पेन्सिलीने व्यवस्थित काढाव्यात.

(२) स्वच्छता, नीटनेटकेपणा व लेखननियमांनुसार लेखन यांकडे जाणीवपूर्वक लक्ष द्यावे.

विभाग १ - गद्य

1. कृती १. (अ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

परिणाम लिहा -

(१) माणसं अस्वस्थ, उदास होतात तेव्हा -

(य)

(र)

उत्तर :

(य)शारीरिक ताणामुळे आनंदाचा अनुभव होऊ शकत नाही.

(र)मानसिक ताण आणि चिंता माणसाला आनंद घेण्यापासून परावर्तित करतात.

माणसं अस्वस्थ आणि उदास होतात तेव्हा त्यांचे शारीरिक आणि मानसिक स्थिती आनंदावर नकारात्मक परिणाम करतात. शारीरिक ताणामुळे शरीरातील रासायनिक बदल होऊन आनंदाचा अनुभव कमी होतो. तसेच मानसिक ताणामुळे चिंता आणि निराशा वाढते, ज्यामुळे व्यक्ती आनंद अनुभवू शकत नाही.

Quick Tip

शारीरिक आणि मानसिक ताण या दोन कारणांमुळे माणसाला मानसिक आनंद अनुभवणे कठीण होते.

2. (२) पुढील चौकटी पूर्ण करा -

(य) खेळाचा आणि छंदाचा उद्देश्य :

(र) पोटपाण्यासाठी करतात तो :

उत्तर (य) : खेल आणि छंद व्यक्तीला आनंद देण्याचे प्रमुख स्रोत असतात. यामध्ये व्यक्तीला ताजेतवाने आणि चांगले मानसिक स्वास्थ्य अनुभवता येते. ते स्वेच्छेने आनंद घेण्यासाठी केले जातात, ज्यामुळे मानसिक ताण कमी होतो आणि आनंद वाढतो.

उत्तर (र) : पोटोपाण्यासाठी केलेले काम हे नियमित ताण आणि मानसिक दडपण निर्माण करते. आर्थिक कारणे आणि जबाबदाऱ्यांमुळे व्यक्तीला आनंदाचा अनुभव घेणे कठीण होते. कामाच्या या प्रकारामुळे चिंता आणि ताण वाढतात.

Quick Tip

छंद आणि खेळ मानसिक ताण कमी करण्यासाठी प्रभावी असतात, तर पोटोपाण्याचे काम मानसिक दडपण आणि ताण निर्माण करतो.

शिकण्यातला आनंद हा तर आयुष्यभर न संपणारा असतो. शिकलेलं शिकवण्यातही आनंद असतोच. हा आनंद आपण किती घेतो ? नाईलाजानं नव्हे, परीक्षा देण्यासाठी नव्हे की कुणावर उपकार म्हणून नव्हे, केवळ स्वतःची हौस म्हणून काही शिकून पाहा. एखादी कला, एखादी भाषा, एखादा खेळ. माणसं स्वतःची हौस, स्वतःचा छंद विसरू कसा शकतात, हे मला न उलगडलेलं कोडं आहे. खेळाचा आणि छंदाचा उद्देशच केवळ आनंद हा असतो. पोटोपाण्यासाठी उद्योग आणि आनंदासाठी छंद इतकं हे साधं गणित आहे आणि छंद म्हणाल तर तो अगदी कुठलाही असू शकतो. वेगवेगळे दगड गोळा करण्याचं किंवा पक्षी निरीक्षणाचं... कसलं कसलं वेड घेतात लोक डोक्यात ;, पण तेच त्यांच्या आनंदाचं आणि उत्साहाचं रहस्य असतं. आनंद हवा असेल, तर थोडं वेड व्हावंच लागतं. नेहमी 'शहाणंसुरतं' राहून जमत नाही.

शहाणं सुरतं राहायचं असेल, तर वाचनाचा छंद लागतोच. पुस्तकांची सोबत म्हणजे तर अक्षरआनंदाची सोबत. ही सोबत तुम्हाला कधीच दगा देत नाही. या आनंदासाठी टिचून पैसे मोजावे लागत नाहीत. तुमचा हा आनंद कुणीच हिरावून घेऊ शकत नाही. सपाटून वाचावं आणि झपाटून जावं. माणसं अस्वस्थ होतात, उदास होतात, तेव्हा परमेश्वराचा धावा करतात. काहीजण अशा वेळी आवडीचं पुस्तक वाचतात, त्यादृष्टीनं पुस्तकाला परमेश्वरच म्हणायला हवं.

(३) स्वमत अभिव्यक्त-

'आनंद हवा असेल, तर थोडं वेड व्हावंच लागतं' - या विधानाची साधक-बाधक चर्चा तुमच्या शब्दांत करा.

उत्तर : 'आनंद हवा असेल, तर थोडं वेड व्हावंच लागतं' या विधानात आनंदाच्या अनुभवावर काही वेगळ्या दृष्टिकोनातून विचार केला जातो. साध्या, सामान्य आयुष्यात आनंदाच्या साध्या गोष्टींचा अनुभव

घेणं कठीण असू शकतं. यासाठी थोडं वेडं होणं आवश्यक असू शकतं, कारण ते आपल्याला स्वातंत्र्य, आवडीनिवडी आणि आनंदाचा खरा अनुभव घेण्यासाठी खुलं करतं. वेगवेगळ्या गोष्टींमध्ये सामील होणं आणि बाह्य दबावांपासून मुक्त होणं आनंदाच्या शोधाचा एक भाग असतो.

Quick Tip

कधीकधी वेगळं वागतं किंवा थोडं वेडं होणं आपल्याला मानसिक शांती आणि आनंद देऊ शकते.

किंवा

'छंदातून आनंद प्राप्ती होत असते', याबाबत तुमचे अनुभव व्यक्त करा.

उत्तर : छंदातून आनंद प्राप्त होतो हे माझ्या अनुभवावर आधारित सत्य आहे. छंद हा केवळ वेळ घालवण्याचा मार्ग नाही, तर तो मानसिक ताजेतवानेपणा आणि शांती मिळवण्याचा एक प्रभावी उपाय आहे. उदाहरणार्थ, मी वाचनाचा छंद घेतला आहे, जो माझ्या मानसिक थकवा आणि ताण दूर करण्यासाठी मदत करतो. तसेच, काही लोक कला, संगीत किंवा निसर्ग निरीक्षण करत आनंद प्राप्त करतात. छंद हे आपल्या आवडीच्या गोष्टींमध्ये समरस होण्यास मदत करतात, ज्यामुळे व्यक्तीला आनंद आणि शांति मिळते.

Quick Tip

छंद एक मानसिक व्यायाम आहे, जो शारीरिक ताण दूर करण्यास आणि आनंद प्राप्त करण्यास मदत करतो.

1(B). (आ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

वैशिष्ट्ये लिहा -

(१) व्यंगचित्रांच्या भाषेची वैशिष्ट्ये

(य).....

(र).....

उत्तर :

(य) व्यंगचित्रांच्या भाषेची वैशिष्ट्ये साधारणतः हास्य आणि खोटी स्थिती निर्माण करणारी असतात. त्यात रंग, रेषा आणि प्रतिमा वापरून सामाजिक, राजकीय किंवा सांस्कृतिक संदेश दिले जातात. हे दृश्य माध्यम असल्यामुळे, संवादाची प्रक्रिया अधिक प्रभावी असते.

(र) व्यंगचित्रांमध्ये सामान्यतः साध्या, समजण्यास सोप्या शब्दांचा वापर आणि चित्रांद्वारे एकाच वेळी अनेक विचार दर्शवले जातात. त्यामुळे, हे लक्ष वेधून घेतात आणि समस्या किंवा मुद्दे चांगल्या पद्धतीने मांडले जातात.

Quick Tip

व्यंगचित्रांमध्ये संवाद साधण्याची प्रक्रिया प्रतिमांच्या आणि रंगांच्या वापरामुळे अधिक प्रभावी होऊ शकते.

(२) आई मुलाच्या नात्याची वैशिष्ट्ये

(य).....

(र).....

उत्तर :

(य) आई आणि मुलाच्या नात्याची वैशिष्ट्ये ही खूप जिव्हाळ्याची आणि स्नेहपूर्ण असतात. आईला आपल्या मुलाचा भालू असतो, ज्या मुलासाठी ती प्रत्येक गोष्ट करण्यास तयार असते. हे नातं अत्यंत प्रेम आणि संरक्षणात्मक असतं.

(र) मुलाच्या जीवनातील सर्वात महत्त्वाची व्यक्ती आई असते. तिच्या मार्गदर्शनामुळे मुलाचा विकास होतो आणि तिचं प्रेम त्याला मानसिक आणि शारीरिक शांती प्रदान करतं. आईच्या उपस्थितीत मुलाला जीवनाच्या विविध गोष्टी शिकता येतात.

Quick Tip

आई आणि मुलाच्या नात्याला प्रेम, विश्वास, आणि संरक्षण यांची अत्यंत महत्त्वाची भूमिका असते.

अशी अनेक चित्रं काढता काढता एका क्षणी माझ्या लक्षात आलं, की व्यंगचित्रं ही निःशब्द भाषा आहे. त्या रेषांना शब्द नाहीत ; पण तरीही ती एक प्रभावी भाषा आहे. मला वाटतं तशी ती खरंच भाषे-इतकी संवादी आहे का हे अजमावण्यासाठी म्हटलं, घेऊ अनुभव ! माझे हे खेळ सुरू झाले. एखादी सुंदर काव्यात्म कल्पना व्यंगचित्रातून व्यक्त करता येते का ? तर उत्तर आलं' येते. ' मी हे स्वतः अनुभवलं. व्यंगचित्रातून एखाद्या माणसाबद्दलची भावना व्यक्त करता येते का ? तर तीही येते. शब्दांतूनसुद्धा ती व्यक्त होणार नाही इतकी छान करता येते. व्यंगचित्राच्या भाषेला जी मार्मिकता आहे ती शब्दाहून प्रभावी आहे. अशी जी काव्यात्म चित्रं मी रेखाटली त्यातलं एक 'आई' विषयी सारं काही सांगण्यासाठीच होतं. आईचं नातं हे सगळ्या जगातलं एकमेव खरं आणि सुंदर नातं आहे. बाकीची नाती ही जोडलेली

असतात. माणसांमध्ये मला जर कुठे ईश्वराचा अंश दिसत असेल तर तो आईमध्ये दिसतो. हे नातं मला कसं दिसतं हे व्यक्त करण्यासाठी मी जे चित्रं काढलेलं होतं, त्यात उन्हाळ्यातला वैशाख वणवा आहे. त्यात एक सुकलेलं झाडपण आहे. एकही पान नसलेल्या त्या झाडाच्या फांदीवर एका पक्ष्यानं घरटं केलेलं आहे. त्या घरट्यात चोच उघडून आकाशाकडे बघणारी तीनचार पिंज्जं आहेत आणि त्या पिंज्जांची कणसदृश्य आई पार आकाशात गेलीय. दूरवर सापडलेला एक पावसाचा ढग ती चोचीनं घरट्याच्या दिशेनं ओढून आणतेय, आता आई हे नातं मी कितीही शब्द वापरले तरी या चित्रासारखं मला व्यक्त करता येणार नाही. हे व्यक्त झालं असेल तर हा मोठेपणा माझा नाही.

(३) स्वमत अभिव्यक्ती :

'एखादे व्यंगचित्र हे प्रत्यक्ष भाषेपेक्षा संवादाचे प्रभावी माध्यम असू शकते', हे विधान तुमच्या शब्दांत स्पष्ट करा.

उत्तर : 'एखादे व्यंगचित्र हे प्रत्यक्ष भाषेपेक्षा संवादाचे प्रभावी माध्यम असू शकते' या विधानात व्यंगचित्राच्या संवादात्मक प्रभावावर विचार केला जातो. व्यंगचित्र हा एक दृश्यक माध्यम आहे, जे दृश्य भाषा आणि प्रतीकात्मक चित्रांचा वापर करून आपला संदेश अधिक प्रभावी आणि त्वरित दर्शवते. प्रत्यक्ष भाषेपेक्षा, जिथे शब्दांद्वारे एकाच विचाराचा विस्तार केला जातो, तिथे व्यंगचित्र थोडक्यात आणि आकर्षकपणे विचार मांडते. त्यामुळे, ते लोकांच्या मनावर जास्त प्रभाव टाकते आणि लक्ष वेधून घेतं.

Quick Tip

व्यंगचित्रांच्या माध्यमातून संदेश प्रभावी आणि त्वरित पोहचवता येतो, जो शब्दांच्या तुलनेत अधिक प्रभावी ठरतो.

किंवा

३. 'आई कुटुंबाचा कणा असते', याबाबत तुमचे मत लिहा.

उत्तर : 'आई कुटुंबाचा कणा असते' या विधानात आईच्या महत्त्वपूर्ण भूमिकेबद्दल विचार केला जातो. आई फक्त कुटुंबाचा आधार नाही, तर ती कुटुंबाच्या मानसिक, भावनिक आणि शारीरिक स्थैर्याचे प्रतिनिधित्व करते. ती आपल्या मुलांसाठी सर्व काही करते, जसे की त्यांच्या भविष्यातील सर्वोत्कृष्ट आस्थापन, संरक्षण, आणि प्रेम देणं. कुटुंबातील प्रत्येक सदस्यावर तिचा ठसा असतो, कारण ती स्वतःच्या

सुखी जीवनासाठी मुलांनाही चांगली शिकवण आणि शिस्त देते. आईच्या पाठिंब्याशिवाय कुटुंबाला एकजूट आणि समृद्ध जीवन मिळवणं कठीण होईल.

Quick Tip

आईच्या प्रेमाने आणि मार्गदर्शनाने कुटुंबातील प्रत्येक सदस्याला शांती आणि समृद्धी मिळवता येते.

1(D). (इ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

(१) कृती करा :

फिरण्याच्या व्यायामाचे दोन परिणाम

(य).....

(र).....

उत्तर :

(य) फिरण्यामुळे शरीराला चांगला व्यायाम मिळतो, ज्यामुळे शारीरिक ताकद आणि सहनशक्ती वाढते. नियमित फिरण्यामुळे हृदयाच्या कार्यक्षमता सुधरते आणि रक्तदाब नियंत्रित होतो.

(र) फिरण्यामुळे मानसिक ताण कमी होतो आणि मानसिक शांती मिळवता येते. मानसिक दबाव कमी होऊन आनंद आणि ताजेतवानेपणा मिळवता येतो.

Quick Tip

फिरण्याचा व्यायाम शारीरिक आणि मानसिक आरोग्य दोन्ही सुदृढ ठेवतो.

फिरण्याच्या व्यायामामुळे आपले स्नायू आपले होतात, खुलतात. आपल्याशी संवाद करायला लागतात. आपल्या शरीराशी त्यांचं तुटलेलं नातं पुन्हा जुळतं. शरीराचा सूर लागतो. चालताना पावलांची लय श्वासासोबत जोडायची. तीन पावलं श्वास घ्यायचा, चार पावलं सोडायचा. श्वास, पावलं, शरीर व मन सर्व एका लयीत येतात. चालण्याचं एक गाणं होतं ! सोबतचं बाहेर दिसणारं विश्वदेखील विलक्षण परिणाम करून जातं. उंच झाडं, दूरवरचे ढग, लांबचं क्षितिज यांमुळे नजरेचा विस्तार वाढतो, तिला विशालतेचं परिमाण मिळतं. सहसा आपल्या नजरेचा विस्तार ऑफिसच्या केबिनचं दार, लोकलच्या डब्याच्या भिंती किंवा बेडरूमचं छत यांनी मर्यादित होतो. इन-मिन पंधरा फुटांचं क्षितिज ! हळूहळू मनही पंधरा फुटांनी मर्यादित होत असावं. फिरायला गेल्यावर अवघं जंगल, अवघं आकाश, अवघा सूर्य आपल्या डोळ्यांच्या कवेत येतो. डोळ्यांचं क्षितिज विस्तारतं. हळूहळू मनाच्या क्षितिजात हे सर्व विश्व

मावायला लागतं - तेवढ्या क्षणांपुरतं का होईना !

(२) चौकट पूर्ण करा :

चालताना एका लयीत येणारे घटक

--	--	--	--

उत्तर : चालताना लघवीत येणारे घटक विविध असू शकतात. शारीरिक हालचाल, शरीरातील ऊर्जा खर्च आणि हृदयाच्या कार्यक्षमतेसाठी चालणे महत्त्वपूर्ण असते. यामुळे रक्ताभिसरण आणि पचन प्रक्रियेसाठी आवश्यक घटक उत्तेजित होतात.

Quick Tip

चालताना शारीरिक हालचाल मानसिक आणि शारीरिक आरोग्यासाठी अत्यंत महत्त्वाची असते.

विभाग २ - पद्य

2. कृती २. (अ) खालील कवितेच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

(१) खालील अर्थाच्या ओळी कवितेतून शोधून लिहा :

(य) सर्वांमध्ये मिसळून माझे वेगळेपण जपतो. काव्य ओळ.....

उत्तर (य) : या ओळीत व्यक्ती सर्वांमध्ये मिसळून, पण तरीही आपले वेगळेपण कायम ठेवण्याची भावना व्यक्त केली आहे. याचा अर्थ, व्यक्ती इतरांच्या सोबत असतानाही तिचे व्यक्तिमत्व, विचार आणि शैली इतरांपासून वेगळे असते.

Quick Tip

स्वतंत्र व्यक्तिमत्व ठेवताना इतरांमध्ये समाविष्ट होणे हे एक महत्त्वाचे जीवन कौशल्य आहे.

2. (२) एका शब्दात उत्तरे लिहा.

(य) कवीसर्वे राहणारी -

उत्तर : कवी

Quick Tip

कविता आणि कवीचे असामान्य दृष्टिकोन आपल्या विचारशक्तीला प्रेरित करतात.

(र) माणसांच्या मध्यरात्री हिंडणारा -

रंगुनी रंगांत साऱ्या रंग माझा वेगळा !

गुंतुनी गुंत्यांत साऱ्या पाय माझा मोकळा !

कोण जाणे कोठुनी ह्या सावल्या आल्या पुढे ;

मी असा की लागती ह्या सावल्यांच्याही झळा !

राहती माझ्यासवें हीं आसवें गीतांपरी ;

हे कशाचें दुःख ज्याला लागला माझा लळा !

कोणत्या काळीं कळेना मी जगाया लागलों

अन् कुठे आयुष्य गेलें कापुनी माझा गळा !

सांगती 'तात्पर्य' माझें सारख्या खोऱ्या दिशा

'चालणारा पांगळा अन् पाहणारा आंधळा !'

माणसांच्या मध्यरात्री हिंडणारा सूर्य मी :

माझ्यासाठी न माझा पेटण्याचा सोहळा !

उत्तर (र) : विचारशील

Quick Tip

मध्यरात्री हिंडणारा माणूस आत्मपरीक्षण आणि गूढ विचार करतो.

(३) अभिव्यक्ती :

'समाजात स्वतःचे वेगळेपण जपण्यासाठी प्रयत्न करावेच लागतात', सोदाहरण स्पष्ट करा.

उत्तर : 'समाजात स्वतःचे वेगळेपण जपण्यासाठी प्रयत्न करावेच लागतात' या विधानात व्यक्तीला समाजामध्ये आपले असामान्य व्यक्तिमत्व ठेवण्यासाठी नियमितपणे परिश्रम करण्याची आवश्यकता दर्शवली आहे. उदाहरणार्थ, अनेक लोक कला, संगीत, किंवा इतर छंदांच्या माध्यमातून समाजामध्ये आपले वेगळेपण दाखवतात. त्यासाठी त्यांनी कठोर मेहनत केली आहे, त्यात नियमित सराव, वेळ आणि समर्पण आवश्यक आहे. हेच वेगळेपण त्यांना अन्य लोकांपासून वेगळं करतो, ज्यामुळे ते समाजामध्ये एक विशिष्ट ओळख निर्माण करतात.

Quick Tip

समाजामध्ये वेगळेपण राखण्यासाठी आपली छंद आणि कौशल्ये विकसित करणे महत्त्वाचे असते.

(आ) खालील ओळींचा अर्थ लिहा :

कणस भरू दे जिवस दुधानें

देठ फुलांचा अरळ मधानें

कंठ खगांचा मधु गानानें

आणीत शहारा तृणपर्णा

उत्तर : 1. कणस भरू दे जिवस दुधानें - या ओळीमध्ये 'दुध' म्हणजे जीवनदायिनी शक्ती आणि 'जिवस' म्हणजे जीवन, त्याद्वारे व्यक्तीला जीवन देणाऱ्या शक्तीचा उल्लेख आहे.

2. देठ फुलांचा अरळ मधानें - या ओळीमध्ये 'देठ' म्हणजे फुलांचा ताण, आणि 'अरळ मधानें' म्हणजे मधुर गंध, याचा अर्थ म्हणजे फुलांचा गंध जीवनाला आनंद देणारा असतो.

3. कंठ खगांचा मधु गानानें - या ओळीमध्ये 'खगांचा कंठ' म्हणजे पक्ष्यांचा आवाज आणि 'मधु गान' म्हणजे गोड गाणं, याचा अर्थ म्हणजे पक्ष्यांचे गोड गाणं जीवनातील सुख आणि समृद्धीचे प्रतीक आहे.

4. आणीत शहारा तृणपर्णा - या ओळीमध्ये 'शहारा' म्हणजे थोडा थोडा थंड वारा आणि 'तृणपर्णा' म्हणजे गवताचे पान, याचा अर्थ म्हणजे निसर्गाचा हलका वारा आणि गवताचे पान जीवनाला ताजेतवानेपण देणारे असते.

Quick Tip

प्रकृतीतील प्रत्येक गोष्ट आपल्याला जीवनातील आनंद, शांती, आणि ताजेतवानेपण शिकवते.

(इ) खालीलपैकी कोणतीही एक कृती सोडवा :

काव्य सौंदर्य :

अंगणात थांबलेल्या तुझ्या प्रेयस चांदण्याला
दार उघडून आत घेण्याचेही भान नाही ग तुला
बागेतली ती अल्लड जाईही पेंगुळतेय तुझी वाट पाहून पाहून
पण तू, तू मात्र झालीस अस्तित्वहीन प्राण हरवलेली पुतळी,
वरील ओळींतील भावसौंदर्य स्पष्ट करा.

उत्तर : वरील ओळींमध्ये नायकाच्या भावनांचा गोड आणि दुःखद समागम दर्शवला आहे. काव्याच्या या ओळींमध्ये प्रेम, वेदना, आणि निराशेची छाया आहे.

1. "अंगणात थांबलेल्या तुझ्या प्रेयस चांदण्याला" - इथे चंद्राला प्रतीकात्मक अर्थ दिला आहे, जो प्रेमाच्या प्रतीकाने ओळखला जातो, जो थांबलेला आहे आणि प्रेमाच्या प्रत्याशेत आहे.
 2. "दार उघडून आत घेण्याचेही भान नाही ग तुला" - हे सूचित करते की प्रेमिका दार उघडून त्याच्या प्रेमाला स्वीकारण्यास तयार नाही. तिच्या मनात अंधकार आहे आणि तिला त्याच्याकडे लक्ष देण्याची इच्छा नाही.
 3. "बागेतली ती अल्लड जाईही पेंगुळतेय तुझी वाट पाहून पाहून" - इथे बागेतील जाईचे फूल प्रतीक आहे, जे त्याच्या प्रेमाच्या प्रतीक्षेत आहे, परंतु तीच प्रतीक्षा साकार होवू शकत नाही.
 4. "पण तू, तू मात्र झालीस अस्तित्वहीन प्राण हरवलेली पुतळी" - यातील भावनात्मकतेतून प्रेमिका तुच्छपणाने आणि निष्क्रियतेने नायकापासून दूर जात आहे, जणू त्याची अस्तित्वहीनता आहे, त्याचा आत्मा हरवला आहे.
- या ओळींतून नायकाच्या मनातील प्रेमाच्या विरहाची, हळवी भावनांची, आणि तोडलेल्या आत्म्याची गहन भावना व्यक्त केली आहे.

Quick Tip

कविता प्रेम आणि वेदनेच्या गहन भावनांना अत्यंत प्रभावीपणे व्यक्त करते.

किंवा

(इ). रसग्रहण :

उन्हातान्हात रोज मरते बाई मरते
हिरवी होऊन, मागं उरते
बाई उरते

खोल विहिरीचं पाणी शेंदते

बाई शेंदते

रोज मातीत, मी ग नांदते

बाई नांदते

वरील काव्यपंक्तींचे रसग्रहण करा.

उत्तर : वरील काव्यपंक्तीमध्ये कवयित्रीने 'बाई' या सामान्य, परंतु अत्यंत महत्त्वपूर्ण व्यक्तिरेखेचे अत्यंत प्रभावी आणि गहरे चित्रण केले आहे. या काव्यपंक्तींचे रसग्रहण करतांना, कवयित्रीने जीवनातील कठीण परिस्थिती आणि त्यातून संजीवनी मिळविणारा स्त्रीचा संघर्ष दाखवला आहे.

1. "उन्हातान्हात रोज मरते बाई मरते" - या ओळीमध्ये कवयित्रीने बाईच्या जीवनातील खूप संघर्ष दाखवला आहे. ती रोज अत्यंत मेहनत करत असून, तिच्या प्रयत्नातून ती थकते, मरणाशी संघर्ष करत आहे.
2. "हिरवी होऊन, मागं उरते" - बाईचे जीवन कधी तरी हिरवं आणि समृद्ध होत आहे, म्हणजेच ती एक नवा आयाम शोधत आहे. तिचे जीवन जरी थकलेले असले तरी, तिच्या प्रयत्नातून नवा उत्साह उभा राहतो.
3. "बाई उरते" - या ओळीत बाईचे अस्तित्व आणि तिच्या योगदानाची महत्त्वाची दृष्टी आहे. तिचे अस्तित्व आणि संघर्ष जिवंत ठेवण्याचा एक निरंतर प्रवास आहे.
4. "खोल विहिरीचं पाणी शेंदते" - विहिरीचे पाणी ताजेतवाने असते, याचा अर्थ बाईच्या कष्टामुळे ती जीवनाची नवीन उर्जा मिळवते, जणू ती पाण्याचे शेंदने करत आहे.
5. "बाई शेंदते" - 'शेंदणे' म्हणजे पाणी वाहणे, याचा अर्थ तिचे कार्य अजूनही चालू आहे, ती आता कुठे थांबणार नाही.
6. "रोज मातीत, मी ग नांदते" - बाईने मातीत, संघर्षात आणि तणावात तिचे कार्य करत असताना, ती अजूनही आनंदात आहे. याचा अर्थ ती आपल्या कार्यामध्ये प्रेम, समर्पण आणि आनंद शोधते आहे.
7. "बाई नांदते" - बाईने मातीतून, मेहनतीतून नवा जन्म घेतला आहे. तिच्या संघर्षामध्ये नवा आनंद आणि समृद्धी आहे.

Quick Tip

कविता जीवनातील संघर्ष, मेहनत आणि प्रत्येक स्थितीतून आनंद शोधण्याचा संदेश देते.

विभाग ३ - साहित्यप्रकार : कथा

3. कृती ३. खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

(अ) (१) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :

(य) मराठीत सर्वाधिक वाचल्या जाणाऱ्या वाङ्मय प्रकाराचे नाव

उत्तर : मराठीत सर्वाधिक वाचल्या जाणाऱ्या वाङ्मय प्रकाराचे नाव - कथा

Quick Tip

कथा एक प्रभावी वाङ्मय प्रकार आहे, ज्यात भावनात्मक, सामाजिक आणि सांस्कृतिक गोष्टी चांगल्या पद्धतीने व्यक्त होतात.

(र) कथेचे मुख्य वैशिष्ट्य लिहा.

उत्तर : कथेचे मुख्य वैशिष्ट्य - कथानक, पात्रे, संवाद, आणि नाट्यदृष्य.

Quick Tip

कथेतील कथानक आणि पात्रे एक प्रभावी गोष्टी तयार करतात, ज्यामुळे वाचकाचा अनुभव सशक्त होतो.

मराठी कथा विलक्षण मनोरंजक आहे. तिची खुमारीच मोठी न्यारी आहे. मराठीत सर्वात जास्त वाचला जाणारा साहित्यप्रकार म्हणजे 'कथा' होय. दिवाळी अंकांमध्ये कथेला मानाचे पान दिले जाते, ते तिच्या मनोरंजकता या वैशिष्ट्यामुळे. आबालवृद्ध कथा सांगण्याचा आणि ऐकण्याचा आनंद मनमुराद लुटतात तो तिच्या या मनोरंजकतेमुळेच. मनोरंजनाची कितीतरी अत्याधुनिक साधने - उदा., टी. व्ही. वगैरे खूप नंतर उदयास आली ; पण पहिला मान कथेचाच. कथा सर्वांनाच हवीहवीशी वाटते याचे कारण तिच्या मनोरंजकतेत दडले आहे. मुले तर गोष्ट सांगण्यासाठी भंडावून सोडतात. मोठी माणसेही याला अपवाद नसतात. माणूस गोष्टीवेलहाळ झाला तो तिच्या 'मनोरंजकता' या वैशिष्ट्यामुळेच.

मनोरंजकतेप्रमाणेच मनावर संस्कार करण्याचीही जबरदस्त ताकद कथेत असते. कथेच्या माध्यमातून 'मूल्यविचार' रुजवता येतात. कथा प्रेरणा, स्फूर्ती, बोध, ज्ञान देते. मानवता, सत्य, समता, न्याय, स्वातंत्र्य, बंधुभाव, औदार्य, धैर्य, श्रमनिष्ठा, संवेदनशीलता, दया, सहकार्य अशा कितीतरी मूल्यांचा संस्कार कथा करते. मानवी मूल्यांची कदर करणारी आदर्श व्यक्तिमत्त्वे कथावाङ्मयात जागोजागी आढळतात.

(२) कथेच्या माध्यमातून वाचकांच्या मनावर केले जाणारे मूल्यसंस्कार लिहा.

उत्तर : कथेच्या माध्यमातून वाचकांच्या मनावर केले जाणारे मूल्यसंस्कार खूप महत्त्वाचे असतात. कथा वाचकांना जीवनातील विविध परिस्थिती आणि मूल्यांची शिकवण देतात. कथेतील पात्रांचे संघर्ष,

त्यांचे निर्णय आणि त्यातून मिळालेल्या अनुभवांद्वारे वाचकांना नैतिकता, परिश्रम, प्रामाणिकपण, प्रेम, आणि न्यायाची महत्त्वाची शिकवण मिळते. तसेच, कथेतून वाचकांना सामाजिक मुद्द्यांवर विचार करण्यास, तणावाशी सामना करण्यास आणि चांगले वर्तणूक विकसित करण्यास प्रेरणा मिळते.

Quick Tip

कथा वाचनामुळे वाचकांची नैतिकता आणि सामाजिक जाणीव अधिक वृद्धिंगत होते.

3(B). (आ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन कृती सोडवा :

(य) अनुची समाज समजून घेण्यामागची भूमिका स्पष्ट करा.

उत्तर : 'अनु' या व्यक्तिरेखेच्या माध्यमातून समाज समजून घेण्याची भूमिका अत्यंत महत्त्वाची आहे. अनुच्या अनुभवांद्वारे वाचकाला समाजातील विविध परिस्थिती, संघर्ष, आणि त्या संघर्षातून समज आणि साक्षात्कार प्राप्त करण्याचे उदाहरण दिले जाते. तिच्या जीवनातील अनुभव आणि निवडक प्रसंग तिच्या मानसिकतेत बदल घडवून आणतात, ज्यामुळे समाजाच्या धारेची गहरी समज प्राप्त होऊ शकते.

Quick Tip

व्यक्तिरेखा समाजातील संघर्षांची आणि स्थितींची समज देण्यासाठी प्रभावी माध्यम असू शकतात.

(र) बोर्डिंगमधील मुलांचे बापू गुरुजींबद्दलचे प्रेम तुमच्या शब्दांत लिहा.

उत्तर : बोर्डिंगमधील मुलांचे बापू गुरुजींबद्दलचे प्रेम अत्यंत गहिरे आणि निस्सीम आहे. मुलांच्या आयुष्यातील महत्त्वपूर्ण व्यक्ती असलेल्या बापू गुरुजींनी त्यांना फक्त शिकवलेच नाही, तर त्यांना जीवनातील महत्त्वाचे धडेही दिले. बापू गुरुजींच्या प्रेमळ वागणुकीमुळे मुलांच्या मनात त्यांच्याबद्दल असीम प्रेम आणि आदर आहे. गुरुजींच्या प्रेमाने आणि मार्गदर्शनाने मुलांचा जीवनाकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन बदलला आहे.

Quick Tip

गुरुजींच्या प्रेमळ मार्गदर्शनामुळे मुलांना सकारात्मक जीवनदृष्टिकोन प्राप्त होतो.

(ल) 'अनु' या व्यक्तिरेखेबद्दल थोडक्यात लिहा.

उत्तर : 'अनु' ही एक सशक्त आणि भावनात्मक दृष्ट्या समृद्ध व्यक्तिरेखा आहे. ती समाजाच्या विविध

स्तरातील संघर्षांचा अनुभव घेत असते. अनुच्या कथेतील पात्रता वाचकांना तिच्या गहन अनुभवांद्वारे जीवनाच्या अनेक अंगांवर विचार करण्यास प्रवृत्त करते. अनुच्या जीवनातील अनुभव, तिचे धाडस आणि संघर्ष तिच्या व्यक्तिमत्त्वाचा महत्त्वपूर्ण भाग आहेत.

Quick Tip

व्यक्तीरेखा समाजातील विविध संघर्ष आणि त्यावर विचार करण्याची प्रेरणा देतात.

(व) 'गढी' या कथेच्या शीर्षकाची समर्पकता थोडक्यात स्पष्ट करा.

उत्तर : 'गढी' या कथेच्या शीर्षकाची समर्पकता अत्यंत ठाम आहे. गढी म्हणजे एक सुरक्षा किल्ला, जो जीवनातील विविध संकटांपासून संरक्षण करतो. कथेतील पात्रांच्या संघर्षांचा ठाम संदर्भ या गढीशी जोडता येतो. गढी हे एक प्रतीक बनले आहे, जे पात्रांच्या संघर्ष, त्यांच्या शौर्य आणि त्यांच्यातील अस्तित्वाच्या शोधाचे प्रतिक आहे.

Quick Tip

कथेचे शीर्षक पात्रांच्या अंतर्गत संघर्ष आणि त्यांच्या उद्दिष्टांच्या दृष्टिकोनातून अत्यंत प्रभावी असू शकते.

विभाग ४ - उपयोजित मराठी

4(A). कृती ४. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन कृती सोडवा :

(१) मुलाखतीचे विविध प्रकार थोडक्यात लिहा.

उत्तर : मुलाखतीचे विविध प्रकार खालीलप्रमाणे आहेत :

1. व्यक्तिगत मुलाखत - एका व्यक्तीशी त्याच्या जीवनाविषयी किंवा कामावर चर्चा केली जाते.
2. समूह मुलाखत - एकापेक्षा अधिक व्यक्तींच्या समूहासोबत चर्चा केली जाते.
3. स्ट्रक्चर्ड मुलाखत - पूर्वनिर्धारित प्रश्नांच्या आधारे मुलाखत घेतली जाते.
4. अनस्ट्रक्चर्ड मुलाखत - मुलाखतीमध्ये कोणत्याही ठराविक प्रश्नांची यादी नसते, आणि ती स्वाभाविक संवादावर आधारित असते.
5. दूरदर्शन मुलाखत - मीडिया किंवा व्हिडिओच्या माध्यमातून घेतली जाते.

Quick Tip

प्रत्येक मुलाखतीचा प्रकार त्याच्या उद्देश आणि परिस्थितीनुसार बदलतो.

(२) माहितीपत्रकाची गरज विशद करा.

उत्तर : माहितीपत्रकाची गरज खालील कारणांसाठी आहे :

1. सुस्पष्ट माहिती - माहितीपत्रकांद्वारे व्यक्त किंवा संस्था संबंधित सर्व माहिती सुस्पष्टपणे दिली जाते.
2. व्यवस्थित संप्रेषण - हे संस्थेला किंवा व्यक्तीला व्यवस्थित आणि स्पष्टपणे माहिती देण्याचे एक प्रभावी साधन आहे.
3. विश्वसनीयता - माहितीपत्रक विश्वसनीय असतो आणि ते त्याच्या संप्रेषणाचा अधिक विश्वासासार्ह स्रोत ठरते.

Quick Tip

माहितीपत्रक हे कोणत्याही संस्थेच्या धोरणात्मक उद्देशांना मार्गदर्शन करणे महत्त्वाचे आहे.

(३) अहवालाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

उत्तर : अहवालाची आवश्यकता खालील कारणांसाठी आहे :

1. अवधीनुसार मोजमाप - अहवाल एका विशिष्ट कार्याच्या प्रगतीला मोजण्यासाठी महत्त्वपूर्ण असतो.
2. वस्तुनिष्ठ माहिती - अहवाल वस्तुनिष्ठ आणि शुद्ध माहिती देतो, ज्यामुळे निर्णय घेण्यास मदत होते.
3. नियंत्रण साधणे - अहवाल कार्यावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी मदत करतो आणि कार्यशीलतेचे मूल्यांकन करतो.

Quick Tip

अहवालाचे मूल्य त्याच्या विश्लेषणात्मक आणि सुस्पष्टतेत असते.

(४) बातमीवर आधारित वृत्तलेखाचे स्वरूप लिहा.

उत्तर : बातमीवर आधारित वृत्तलेखाचे स्वरूप खालीलप्रमाणे असू शकते :

1. शीर्षक - लेखाच्या मुख्य मुद्द्याचे स्पष्ट आणि आकर्षक शीर्षक.
2. उपशीर्षक - मुख्य मुद्द्याचे विस्तृत रूप.
3. परिचय - लेखाची भूमिका आणि बातमीचा संक्षेप.
4. मुख्य भाग - लेखाचा मुख्य संदेश, विश्लेषण आणि तथ्यांचे विवेचन.
5. निष्कर्ष - लेखाच्या निष्कर्षासह विचारांची सुसंगतता.
6. संदर्भ - आवश्यक असल्यास संदर्भ सूची.

Quick Tip

वृत्तलेखाचे स्वरूप वाचकाच्या लक्षात ठेवण्यासाठी सुसंगत आणि ठोस असावे.

4(B). (आ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन कृती सोडवा :

(१) खालील मुद्द्यांच्या आधारे मुलाखत कशी घ्यावी, ते थोडक्यात लिहा.

मुलाखतीची सुरुवात मुलाखतीचा मध्य दिमाखदार

संवादमाला मुलाखतीचा समारोप श्रोत्यांपर्यंत मुलाखत पोहोचणे.

उत्तर : मुलाखत घेणाऱ्या व्यक्तीला प्रथम एक स्पष्ट उद्देश ठेवावा लागतो. मुलाखतीची सुरुवात दिमाखदार आणि आकर्षक पद्धतीने केली पाहिजे, जेणेकरून मुलाखत कशी होईल याचे श्रोत्यांना उत्तम संकेत मिळतील. मुलाखतीचा मध्य संवादमालेला थोडक्यात, परंतु सुसंगत आणि आकर्षक ठेवला पाहिजे. संवादमालेत योग्य प्रश्न विचारले जातात आणि उत्तरांचा सुस्पष्टपणे विवेचन करावा लागतो. मुलाखतीचा समारोप करतांना, त्यात दिलेली माहिती आणि उत्तरांचे सारांश देणे आवश्यक आहे. शेवटी, मुलाखत श्रोत्यांपर्यंत पोहोचवण्यासाठी प्रभावी माध्यम वापरले जाते, जेणेकरून श्रोत्यांना आवश्यक असलेली माहिती मिळू शकते.

Quick Tip

मुलाखतीच्या प्रत्येक टप्प्यावर स्पष्टता आणि दृष्टिकोन ठेवणे महत्त्वाचे आहे.

(२) खालील मुद्द्यांचा परामर्श घेऊन माहितीपत्रक सुंदर कसे बनवता येईल, ते स्पष्ट करा.

माहितीला प्राधान्य माहितीची उपयुक्तता माहितीचे

वेगळेपण आकर्षक मांडणी भाषाशैली.

उत्तर : माहितीपत्रक तयार करतांना, खालील मुद्द्यांवर विचार केला पाहिजे :

1. माहितीला प्राधान्य - माहितीला योग्य आणि महत्त्वाचे ठरवणे आवश्यक आहे. सर्वात महत्त्वाची माहिती प्रथम येईल, त्यानंतर इतर माहिती दिली जाईल.
2. माहितीची उपयुक्तता - माहितीपेक्षा जास्त उपयुक्तता दर्शवणारा ठोस डेटा किंवा टिप्स देणे आवश्यक आहे, ज्यामुळे वाचकांना लगेच उपयोग होईल.
3. माहितीचे वेगळेपण - माहितीच्या वेगळेपणामुळे माहितीपत्रक उभं राहते. प्रत्येक गोष्ट अनोखी असावी, जेणेकरून ते लक्ष वेधून घेतो.

4. आकर्षक मांडणी - माहितीच्या सौंदर्यपूर्ण मांडणीसाठी रंग, टायपोग्राफी आणि आकार यांचा वापर केला पाहिजे.
5. भाषाशैली - भाषाशैली साधी, आकर्षक आणि स्पष्ट असावी, जी वाचकांच्या लक्षात राहील.

Quick Tip

माहितीपत्रक तयार करतांना त्यात स्पष्टता, आकर्षकता आणि उपयुक्तता असणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे.

(३) खालील मुद्द्यांच्या आधारे वृत्तलेख लिहिताना घ्यावयाची काळजी, याबाबत सविस्तर लिहा.
वाचकांची अभिरुची.....तात्कालिकता विषयाचे वेगळेपण
वाचकांचे लक्ष वेधणे वृत्तलेखनाची शैली.

उत्तर : वृत्तलेख लिहिताना काही महत्त्वाच्या मुद्द्यांची काळजी घेणे आवश्यक आहे, ज्यामुळे लेख अधिक प्रभावी आणि वाचकांना आकर्षित करणारा ठरतो.

1. वाचकांची अभिरुची - वाचकांची अभिरुची समजून लेख तयार करणे महत्त्वाचे आहे. लेखाचा विषय आणि त्याचे स्वरूप वाचकांच्या रुचीनुसार असावे, ज्यामुळे त्याला लेख वाचण्यास रस वाटेल.
2. तात्कालिकता - वृत्तलेखनात तात्कालिकता अत्यंत महत्त्वाची असते. लेखाच्या विषयाची ताजेपणाची माहिती देणारी माहिती शेतात आणणे आवश्यक आहे, जेणेकरून वाचकांना त्या मुद्द्याची महत्त्वाची भावना मिळेल.
3. विषयाचे वेगळेपण - लेखाच्या विषयामध्ये काही वेगळेपण असावे. हे वाचकांचे लक्ष आकर्षित करत आणि त्यांना लेखात असलेल्या मूल्याची जाणीव करून देतं.
4. वाचकांचे लक्ष वेधणे - लेखाची सुरुवात आकर्षक वाचकांचे लक्ष वेधून घेत असावी. आकर्षक शीर्षक, प्रारंभ आणि रोचक वाचन यामुळे वाचकांना लेखात वाचण्याची आवड निर्माण होईल.
5. वृत्तलेखनाची शैली - लेखाच्या शैलीचे महत्त्व आहे. वृत्तलेखन शैली सोपी, स्पष्ट, वाचनीय आणि निष्कलंक असावी. वाचकांना असंस्कृत किंवा गुंतागुंतीची भाषा आवडत नाही, त्यामुळे लेखांची शैली समजून उमजून ठरवावी.

Quick Tip

वृत्तलेखातील प्रत्येक घटक, त्याच्या शैलीपासून ते वाचकाची निवडकता समजून घेत, लेख अधिक आकर्षक बनवता येतो.

(४) खालील मुद्द्यांच्या आधारे अहवाल लेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा. वस्तुनिष्ठता आणि सुस्पष्टता अ-हवाल लेखनाची विश्वसनीयता लेखनातील सोपेपणा शब्दमर्यादा निःपक्षपातीपणा.

उत्तर : अहवाल लेखनाची काही महत्वाची वैशिष्ट्ये खालीलप्रमाणे आहेत :

1. वस्तुनिष्ठता आणि सुस्पष्टता - अहवालात दिलेली माहिती वस्तुनिष्ठ असावी, म्हणजेच ती कोणत्याही व्यक्तीच्या वैयक्तिक मतापासून मुक्त असावी. यामुळे वाचकाला योग्य आणि विश्वसनीय माहिती मिळते. सुस्पष्टता हे एक महत्त्वाचे वैशिष्ट्य आहे, कारण माहितीची अडचण न येता समजून घेता येईल.
2. अहवाल लेखनाची विश्वसनीयता - अहवाल विश्वासासार्ह असावा लागतो. त्यात दिलेली माहिती आणि डेटा वास्तविक असावा, आणि त्याची विश्लेषणात्मक प्रक्रिया सक्षम असावी. विश्वसनीयतेसाठी, अहवालात तज्ञांचा वापर, आणि संदर्भ देणे आवश्यक आहे.
3. लेखनातील सोपेपणा - अहवाल लेखन सोप्या आणि स्पष्ट भाषेत असावे, जेणेकरून वाचक सहजतेने त्यातील माहिती समजू शकतील. शब्दाची अडचण किंवा गुंतागुंत वाचकांच्या अनुभवाला कमी करते.
4. शब्दमर्यादा - अहवाल लिहितांना शब्दमर्यादा आवश्यक आहे. अत्यधिक लांब लेखन वाचकांना कंटाळवाणं करू शकते, म्हणून लेखन संक्षिप्त आणि आवश्यक माहितीवर केंद्रित असावे.
5. निःपक्षपातीपणा - अहवाल लेखनात निःपक्षपातीपणाची आवश्यकता आहे. व्यक्तीच्या वैयक्तिक मतांचा अहवालावर प्रभाव पडू नये, त्यामुळे वाचन करणाऱ्याला निष्कलंक आणि यथार्थ माहिती मिळेल.

Quick Tip

अहवाल लेखनाच्या प्रत्येक घटकावर विचार करून तो अधिक प्रभावी आणि माहितीपूर्ण बनवता येतो.

विभाग ५ - व्याकरण व लेखन

व्याकरण घटक व वाक्प्रचार

कृती ५ (अ) सूचनेनुसार कृती करा :

(१) (य) किती अफाट पाऊस पडला काल !

वरील वाक्याचे योग्य विधानार्थी वाक्य ओळखून लिहा.

(१) काल काय कमी पाऊस पडता का ?

उत्तर : हे वाक्य गडबड किंवा प्रश्नार्थक वाक्य आहे आणि 'अफाट पाऊस' च्या आशयाशी जुळत नाही.

Quick Tip

वाक्याच्या आशयाशी संबंधित विचार करणे महत्त्वाचे आहे. 'अफाट पाऊस' च्या संदर्भात प्रश्नार्थक वाक्य योग्य नाही.

(२) काल कमी पाऊस पडला.

उत्तर : 'अफाट पाऊस' चा अर्थ खूप पाऊस आहे, म्हणून "कमी पाऊस" हे वाक्य योग्य नाही.

Quick Tip

'अफाट' याचा अर्थ खूप असतो, म्हणून "कमी पाऊस" हे वाक्य शब्दार्थानुसार चुकीचे आहे.

(३) काल खूप पाऊस पडला.

उत्तर : हे वाक्य योग्य आहे. 'अफाट पाऊस' या शब्दाचा अर्थ खूप पाऊस होतो, त्यामुळे 'खूप पाऊस पडला' हे वाक्य योग्य विधान आहे.

Quick Tip

"अफाट पाऊस" आणि "खूप पाऊस" ह्यांचा अर्थ समान असतो, त्यामुळे (३) हा पर्याय योग्य आहे.

(४) काल खूप पाऊस पडला नाही.

उत्तर : हे वाक्य 'अफाट पाऊस' च्या विरुद्ध आहे, कारण 'अफाट' म्हणजे खूप पाऊस, आणि 'पडला नाही' हे विरोधाभासी आहे.

Quick Tip

'अफाट पाऊस' चा विरोध 'पडला नाही' हा वाक्य योग्य नाही कारण ते विरोधाभासी आहे.

(५) सूचनेनुसार सोडवा :

चैनीच्या वस्तू स्वस्त नसतात. (होकारार्थी वाक्य करा.)

उत्तर : चैनीच्या वस्तू महाग असतात.

Quick Tip

'स्वस्त नसतात' हे 'महाग असतात' अशा होकारार्थी रूपात बदलले जाते.

(२) (य) योग्य पर्याय निवडा :

'खरेखोटे' या सामासिक शब्दातील समास ओळखून लिहा.

उत्तर : कर्मधारय समास - 'खरे' आणि 'खोटे' या दोन विशेषणांचा एकत्रित वापर केलेला आहे, ज्यामुळे हा शब्द कर्मधारय समास आहे.

Quick Tip

कर्मधारय समास म्हणजे दोन विशेषणांचे एकत्रित रूप, जिथे एक विशेषण दुसऱ्या विशेषणाच्या गुणधर्माशी संबंधित असते.

(१) कर्मधारय समास

उत्तर : कर्मधारय समास हा समास दोन विशेषणांच्या मिलापामुळे तयार होतो. 'खरे' आणि 'खोटे' हे दोन्ही विशेषण आहे, त्यामुळे 'खरेखोटे' हा शब्द कर्मधारय समास होतो.

Quick Tip

कर्मधारय समास म्हणजे दोन विशेषणांमधून एक नविन विशेषण तयार होणे.

(२) विभक्ती तत्पुरुष समास

उत्तर : विभक्ती तत्पुरुष समास हे दोन शब्दांच्या संबंधावर आधारित असतो, जो शब्दाच्या विभक्तीसाठी वापरला जातो. 'खरेखोटे' हा शब्द असे एक संबंध दर्शवतो की, 'खोटे' चा अर्थ 'खरे' च्या विरोधात आहे, त्यामुळे हा समास योग्य नाही.

Quick Tip

विभक्ती तत्पुरुष समास म्हणजे शब्दांच्या संबंधावर आधारित समास.

(३) वैकल्पिक द्वंद्व समास

उत्तर : वैकल्पिक द्वंद्व समास म्हणजे दोन शब्दांमधील एका किंवा दुसऱ्या पर्यायाचा निवड. 'खरेखोटे' या

शब्दात द्वंद्वाचा समास नाही कारण दोन शब्द आपसात जोडले गेले आहेत, जेथे विरोधाभास आहे.

Quick Tip

वैकल्पिक द्वंद्व समास दोन पर्याय दर्शवतो, पण 'खरेखोटे' मध्ये तो वापरलेला नाही.

(४) द्विगू समास

उत्तर : द्विगू समास म्हणजे दोन समान शब्दांचा एकत्र वापर करून एक नवीन शब्द तयार करणे. 'खरे' आणि 'खोटे' एकसारखे शब्द नाहीत, त्यामुळे हा समास योग्य नाही.

Quick Tip

द्विगू समास दोन समान शब्दांच्या संयोगाने तयार होतो.

(र) 'कमलनयन' या सामासिक शब्दातील समासाचे नाव लिहा.

उत्तर : 'कमलनयन' या सामासिक शब्दात कर्मधारय समास आहे. 'कमल' आणि 'नयन' हे दोन शब्द एकत्र करून 'कमलनयन' हा शब्द तयार झाला आहे, ज्याचा अर्थ 'कमलासारखी नयन' असा होतो.

Quick Tip

कर्मधारय समास म्हणजे दोन विशेषणांचा संयोग होऊन एक नवीन शब्द तयार होणे.

(३) (य) योग्य पर्याय निवडा :

कलाकाराने शिल्प घडवले. या वाक्यातील प्रयोग ओळखून लिहा :

उत्तर : कर्मणी प्रयोग - 'कलाकाराने शिल्प घडवले' या वाक्यात 'कलाकार' कर्ता असून 'शिल्प' हे कर्म आहे. 'घडवले' हे क्रियापद दर्शवते, ज्यामुळे कर्मणी प्रयोग योग्य ठरतो.

Quick Tip

कर्मणी प्रयोग म्हणजे वाक्यात क्रियेला पाठिंबा देणारा शब्द किंवा संज्ञा असतो, जसे की 'शिल्प' इथे कर्म आहे.

(१) कर्तरी प्रयोग

उत्तर : कर्तरी प्रयोग म्हणजे वाक्यात कर्ता आणि क्रिया दर्शविणारा शब्द असतो. 'कलाकाराने शिल्प घडवले' वाक्यात कर्ता 'कलाकार' आहे, पण 'शिल्प' हे कर्म आहे, त्यामुळे कर्तरी प्रयोग येथे योग्य नाही.

Quick Tip

कर्तरी प्रयोग कर्त्या व क्रियेला संबंधित करतो.

(२) कर्मणी प्रयोग

उत्तर : कर्मणी प्रयोग हा वाक्यात 'कर्म' शब्दाचा संदर्भ दर्शवतो. 'कलाकाराने शिल्प घडवले' वाक्यात 'शिल्प' हे कर्म आहे, म्हणून कर्मणी प्रयोग योग्य आहे.

Quick Tip

कर्मणी प्रयोग म्हणजे वाक्यात एक क्रियापद आणि त्याचे संबंधित कर्म असते.

(३) भावे प्रयोग

उत्तर : भावे प्रयोग म्हणजे वाक्यात कोणत्याही भावना, अवस्था किंवा विचार व्यक्त केले जातात. 'कलाकाराने शिल्प घडवले' वाक्यात भावे प्रयोग नाही कारण येथे केवळ क्रिया आणि कर्म आहे.

Quick Tip

भावे प्रयोग क्रिया किंवा विचारांच्या स्थितीचा संदर्भ दर्शवतो.

(४) यांपैकी नाही

उत्तर : 'कलाकाराने शिल्प घडवले' वाक्यात कर्मणी प्रयोग योग्य आहे, त्यामुळे यांपैकी नाही हा पर्याय योग्य नाही.

Quick Tip

'यांपैकी नाही' हा पर्याय कधीच वापरला जातो जेव्हा इतर पर्याय योग्य ठरत नाहीत.

(५) 'भावे प्रयोग' असलेले वाक्य शोधून लिहा :

उत्तर : भावे प्रयोग - 'गाय गोद्यात परतली' आणि 'पक्षी घरट्यात परतले' हे वाक्य 'भावे प्रयोग' दर्शवतात. इथे 'परतली' आणि 'परतले' या क्रियापदांचा वापर कर्त्याच्या क्रियेची भावना किंवा अवस्था दर्शवते.

Quick Tip

भावे प्रयोग म्हणजे वाक्यात व्यक्त होणारी भावना, अवस्था किंवा विचार दर्शवणारा प्रयोग.

(१) सैनिकाने शत्रूला सीमेवर रोखले.

उत्तर : या वाक्यात 'रोखले' हे क्रियापद कर्त्याच्या क्रियेचा निर्देश करित आहे, पण हे भावे प्रयोग दर्शवत नाही.

Quick Tip

'भावे प्रयोग' मध्ये क्रियापद भावना किंवा अवस्थेचा संदर्भ देतो, जो इथे नाही.

(२) गाय गोद्यात परतली.

उत्तर : या वाक्यात 'परतली' हे क्रियापद गायच्या अवस्थेचे (भावनेचे) प्रदर्शन करते, ज्यामुळे हे वाक्य भावे प्रयोग दर्शवते.

Quick Tip

'परतली' हे क्रियापद भावे प्रयोग दर्शवते, कारण यामुळे कर्त्याच्या भावना किंवा स्थितीचा आभास होतो.

(३) पक्षी घरट्यात परतले.

उत्तर : 'परतले' हे क्रियापद पक्ष्यांच्या अवस्थेचे (भावनेचे) प्रदर्शन करते, ज्यामुळे हे वाक्य भावे प्रयोग दर्शवते.

Quick Tip

'परतले' हे क्रियापद भावना किंवा स्थिती दर्शवते, ज्यामुळे ते भावे प्रयोग ठरते.

(४) रमेश पुस्तक वाचतो.

उत्तर : या वाक्यात 'वाचतो' हे क्रियापद क्रिया दर्शवते, पण ते भावे प्रयोग नाही कारण त्यात भावना किंवा अवस्था व्यक्त केलेली नाही.

Quick Tip

'भावे प्रयोग' मध्ये भावना किंवा अवस्थेचा विचार केला जातो, जे या वाक्यात नाही.

(४) (य) योग्य पर्याय निवडा :

होई जरी संतत दुष्टसंग

न पावती सज्जन सत्त्वभंग ;

असोनिया सर्प सदाशरीरं ;
झाला नसे चंदन तो विषारी.

वरील काव्यपंक्तीतील अलंकार ओळखून लिहा.

उत्तर : अर्थान्तरन्यास - वरील काव्यपंक्तीमध्ये 'सर्प' आणि 'चंदन' यांची तुलना केली आहे, ज्यामध्ये 'सर्प' चा संदर्भ विषारी असलेल्या पदार्थाशी आणि 'चंदन' चा संदर्भ शांततापूर्ण पदार्थाशी आहे. या काव्यात दोन विरोधी अर्थांतील स्थानांतरण दर्शवले आहे, म्हणून हा 'अर्थान्तरन्यास' अलंकार आहे.

Quick Tip

अर्थान्तरन्यास म्हणजे दोन शब्दांमधून त्यांचे विरोधाभासी अर्थ वापरणे.

(१) अनन्वय

उत्तर : 'अनन्वय' अलंकारात शब्दांची व्याख्या अशी असते की त्या शब्दांचा संबंध आपसात साधलेला नसतो. वरील काव्यपंक्तीमध्ये 'अनन्वय'चा उपयोग नाही कारण शब्दांचा संबंधित अर्थ दर्शवलेला आहे.

Quick Tip

'अनन्वय' म्हणजे शब्दांचा अनावश्यक आणि अप्रत्यक्ष संबंध.

(२) अतिशयोक्ती

उत्तर : 'अतिशयोक्ती' अलंकार म्हणजे काहीतरी अत्यधिक किंवा वाढवलेला वर्णन. या काव्यपंक्तीमध्ये अतिशयोक्तीचा वापर नाही कारण येथे शब्दांद्वारे विरोधाभासाची वर्तनशीलता दाखवली आहे.

Quick Tip

'अतिशयोक्ती' म्हणजे काहीतरी अधिक प्रमाणात किंवा अत्यधिक दर्शवणे.

(३) अर्थान्तरन्यास

उत्तर : 'अर्थान्तरन्यास' अलंकारात दोन शब्दांमध्ये विरोधाभासी अर्थ वापरणे दर्शवले जाते. 'सर्प' आणि 'चंदन' यांचे विरोधी अर्थ वापरल्यामुळे हे 'अर्थान्तरन्यास' अलंकार ठरते.

Quick Tip

अर्थान्तरन्यास म्हणजे विरोधी किंवा भिन्न अर्थांचा वापर करून अलंकार तयार करणे.

(४) अपन्हुती

उत्तर : 'अपन्हुती' अलंकार म्हणजे एखाद्या गोष्टीला इतर गोष्टीने ठरविणे, परंतु या काव्यात 'अप-
न्हुती'चा वापर नाही.

Quick Tip

'अपन्हुती' अलंकार म्हणजे गोष्टीचा विरोधाभास किंवा एकच गोष्ट अनेक ठिकाणी असणे.

(र) या दानाशी या दानाहुन

अन्य नसे उपमान

या वाक्यातील उपमेय ओळखा.

उत्तर : उपमेय : दान - 'या दानाशी' व 'या दानाहुन' या शब्दांमध्ये 'दान' हे उपमेय आहे. वाक्यात 'दान'ची तुलना इतर दानांशी केली जात आहे, ज्यामुळे 'दान' उपमेय ठरतो.

Quick Tip

उपमेय म्हणजे तुलना करण्याची वस्तू, जी दुसऱ्या घटकाशी तुलना केली जाते. 'दान' इथे उपमेय म्हणून वापरले आहे.

(५) (य) 'मळभ दूर होणे' या वाक्प्रचाराचा अर्थ खालील पर्यायांतून ओळखून लिहा :

उत्तर : गैरसमज दूर होणे - 'मळभ दूर होणे' या वाक्प्रचाराचा अर्थ 'गैरसमज दूर होणे' असा आहे. या वाक्प्रचारात मळभ म्हणजे अंधार किंवा अस्पष्टता आणि त्याचा अर्थ आहे की अंधार (गैरसमज) दूर होऊन स्पष्टता येणे.

Quick Tip

'मळभ दूर होणे' म्हणजे गैरसमज, अडचणी किंवा अस्पष्टता दूर होणे, ज्यामुळे स्पष्टता किंवा समझ येतो.

(१) आकाश लख्ख होणे.

उत्तर : 'आकाश लख्ख होणे' हे वाक्य शुद्ध आकाशातील प्रकाशाशी संबंधित आहे. त्याचा अर्थ 'मळभ दूर होणे' व 'गैरसमज दूर होणे' याच अर्थाने वापरलेला नाही.

Quick Tip

'आकाश लख्ख होणे' म्हणजे आकाशातील अंधार नष्ट होऊन तेजाचा प्रसार होणे, पण 'मळभ दूर होणे'मध्ये त्याचा संदर्भ अस्पष्टता आणि गैरसमजाला आहे.

(२) गैरसमज दूर होणे.

उत्तर : 'गैरसमज दूर होणे' म्हणजे त्याच अर्थाने 'मळभ दूर होणे' चा वापर केला जातो. वाक्प्रचारातील मळभ म्हणजे अस्पष्टता किंवा गैरसमज.

Quick Tip

'गैरसमज दूर होणे' हा योग्य पर्याय आहे कारण याचा अर्थ स्पष्टता येणे आणि 'मळभ दूर होणे' हा त्याच अर्थाशी संबंधित आहे.

(३) मन मोकळं होणे.

उत्तर : 'मन मोकळं होणे' हा वाक्प्रचार मानसिक स्थिती किंवा शांति दर्शवतो, पण 'मळभ दूर होणे' च्या अर्थाशी संबंधित नाही.

Quick Tip

'मन मोकळं होणे' म्हणजे मानसिक शांति किंवा उघडपण, ज्याचा संबंध 'मळभ दूर होणे'च्या अर्थाशी नाही.

(४) मनाला हुरहुर वाटणे.

उत्तर : 'मनाला हुरहुर वाटणे' म्हणजे इच्छाशक्ती किंवा हायपोटेथिकल भावना व्यक्त करणे, पण 'मळभ दूर होणे' चा अर्थ यामध्ये नाही.

Quick Tip

'मनाला हुरहुर वाटणे' म्हणजे हायपोटेथिकल किंवा इच्छाशक्तीने प्रेरित भावना, जो 'मळभ दूर होणे' व 'स्पष्टता येणे'शी संबंधित नाही.

(५) 'मळभ दूर होणे' या वाक्प्रचाराचा वाक्यात उपयोग करा.

उत्तर : वाक्यात उपयोग : सर्वांनी आपले मत स्पष्ट केल्यामुळे मळभ दूर होऊन सर्वांना वस्तुस्थिती कळली.

'मळभ दूर होणे' म्हणजे गैरसमज, अस्पष्टता किंवा अंधार दूर होणे आणि वस्तुस्थिती स्पष्ट होणे.

4(B). (आ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे २०० ते २५० शब्दांत निबंध लिहा :

(१) पहाटेचे सौंदर्य

उत्तर : पहाटेचे सौंदर्य एक अवर्णनीय अनुभव आहे. पहाटेची हवा ताज्या आणि ताजगीने भरलेली असते, जणू निसर्ग देखील नवीन दिवसाची उत्सुकतेने सुरवात करत आहे. जरी रात्रीचा अंधार काही वेळासाठी ठाम असतो, तरी सूर्याची पहिली किरण अस्तित्वाची नवीन आशा दाखवते. यावेळी, पृथ्वीवर धुंद न-झीच नाही, म्हणूनच वातावरण सुसंस्कृत आणि शांत असतो. प्रत्येक गोष्ट एका विश्रांतीच्या अवस्थेत असते.

पहाटेच्या क्षणात गवती पाण्याच्या थेंबांच्या चमकणार्या ओझ्यावर प्रकाश पडतो. त्याच्या ठिपक्यांमध्ये आकाशातील ताजे लाल आणि नारिंगी रंग प्रतिबिंबित होतात. त्या रंगांच्या सुंदर खेळामुळे संपूर्ण वातावरणात जणू एक नवीन काव्य उमठले जातं. ताज्या ओव्यांमध्ये आकाशाची कोमलता आणि पृथ्वीची शांती, एक नवा अनुभव तयार करतात.

त्याचप्रमाणे, पहाटे पक्ष्यांची गाणी आणि वृक्षांची हलकी चिवचिवाट, हा निसर्गाचा अत्यंत शुद्ध संवाद असतो. आपल्या शारीरिक आणि मानसिक अवस्था सुधारणारा तो संवाद असतो. या वेळेस आपण निरंतर असलेल्या बाह्य कष्टांपासून मुक्त होऊन निसर्गाच्या या सौंदर्याचा आनंद घेऊ शकतो. दिवसाची सुरुवात माणसाला नव्या उमंगाने आणि ऊर्जा घेऊन समोर येते. निसर्गाची ही स्वच्छता आणि ऊर्जा आपल्याला मनुष्य म्हणून एक वेगळा अनुभव देते.

तशा, पहाटेचे सौंदर्य जीवनाच्या गतीला थोडा वेळ थांबवते आणि आपल्याला त्या गतीमधून बाहेर काढून शांततेत बघण्याची संधी देते. एकाच क्षणात, सूर्याची किरण, हवेतील गोडसर गंध, त्या आसपासच्या ठिकाणी ठेवलेली शांती आणि निसर्गातील सौंदर्य आपल्याला एक नवीन दृष्टिकोन देतात.

अशा सुंदर आणि शांत वातावरणात, आपण एक विचारशील क्षण घालवू शकतो, जेव्हा आपल्या आजच्या जीवनातील साधे आनंद जाणवतात. पहाटेचे सौंदर्य म्हणजे एक सामर्थ्य असलेली साध्यता आहे. या वेळेस शारीरिक थकवा आणि मानसिक ताण कमी होतो, कारण हे वातावरण आपल्याला ताजेपणाच्या अनुभवाची संधी देते. प्रत्येक दृश्यातील लहानसा एकसूत्री सौंदर्य आपल्याला अधिक सुसंस्कृत बनवतो. त्यामुळे, पहाटेची वेळ न फक्त निसर्गाच्या सौंदर्याचा अनुभव आहे, परंतु ते एक आत्मसाक्षात्कार करण्याची आणि जीवनातील नवीन सुरवात करण्याची वेळ असते.

हे सौंदर्य मनुष्याला जीवनाची सुसंस्कृती, जीवनातील साधेपणाचा आदर आणि त्याचे महत्व शिकवते.

प्रत्यक्षात पहाटेचे सौंदर्य केवळ पर्यावरणाचा भाग नसून एक मानसिक व आध्यात्मिक अनुभव होतो, जो शरीर आणि मन दोन्हीला एक सकारात्मक दिशा देतो.

Quick Tip

पहाटेची वेळ नवीन उर्जा आणि आशेचा प्रारंभ आहे, जिथे आपल्याला आत्मचिंतन करण्याची आणि कार्याची तयारी करण्याची संधी मिळते.

(२) माझे आवडते शिक्षक

उत्तर : माझे आवडते शिक्षक श्री. शर्मा हे एक अत्यंत प्रेरणादायक व्यक्तिमत्त्व आहेत. त्यांचा शिक्षणातील अनुभव आणि विद्यार्थ्यांसोबत संवाद साधण्याची पद्धत सर्वात वेगळी आहे. ते केवळ शिक्षक नाहीत, तर एक मार्गदर्शक आणि प्रेरणास्त्रोत देखील आहेत. त्यांचे शिक्षण, त्यांचा कष्ट करण्याचा दृष्टिकोन आणि विद्यार्थ्यांच्या योग्य मार्गदर्शनाचा पद्धतीने त्यांनी आपली ओळख निर्माण केली आहे. श्री. शर्मा विद्यार्थ्यांच्या प्रत्येक प्रश्नाला आपल्या हसतमुख आणि आदर्श दृष्टिकोनातून उत्तर देतात. ते ज्या प्रकारे कुटुंबासोबत वेळ घालवतात आणि प्रत्येक विद्यार्थ्याला त्याच्या पात्रतेनुसार समजून घेतात, ते खूप कौतुकास्पद आहे. ते त्यांच्या वर्गात खूप कडक असले तरी, ते एक सकारात्मक वातावरण निर्माण करतात जिथे सर्व विद्यार्थी मनापासून शिकण्याचा प्रयत्न करतात. त्यांचे धैर्य, परिश्रम आणि निस्वार्थतेमुळे त्यांच्या विद्यार्थ्यांना शिकण्याची प्रेरणा मिळते.

श्री. शर्मा चांगले शिक्षक नाहीत तर एक आदर्श शिक्षक आहेत. शिक्षण घेत असताना, ते आम्हाला शिकवतात की, जीवन फक्त परीक्षा उत्तीर्ण होणे नाही, तर प्रत्येक दिवसाच्या अनुभवातून शिकण्याचा अविरत प्रयत्न असावा. त्यांचा दृष्टीकोन, त्यांच्या कडक पण मुलायम पद्धतीने शिकवण्याचा मार्ग आम्हाला केवळ शिक्षण देत नाही, तर जीवनाच्या सर्व अंगांवर एक आदर्श ठेवतो. ते सतत आम्हाला प्रोत्साहित करतात आणि शिक्षणासोबतच जीवनाच्या मूल्यांचीही शिकवण देतात.

श्री. शर्मा यांचे शिक्षण शाळेतील अभ्यासक्रमावरच केंद्रित नाही, तर ते आम्हाला जीवनाच्या वेगवेगळ्या पैलूंवर विचार करण्यास प्रवृत्त करतात. त्यांना साध्या गोष्टींसाठी वेळ काढायची आवड आहे, जसे की विद्यार्थ्यांशी थोडं हलकंफुलकं बोलणे, त्यांना प्रेरणा देणारे विचार सांगणे किंवा कधी कधी शाळेच्या इतर कार्यक्रमांमध्ये भाग घेणे. यामुळे त्यांची व्यक्तिमत्त्वे अधिक प्रिय बनतात.

त्यांनी अनेक वेळी आम्हाला सामाजिक कार्यामध्ये सहभागी होण्यासाठी प्रेरित केले आहे, ज्या मदतीने आम्ही समाजातील कष्टकरी लोकांचे जीवन समजू शकतो. त्यांनी आम्हाला माणुसकी आणि संवेदनशीलतेच्या महत्त्वाबद्दल शिकवले आहे. त्यांचे विचार, आदर्श आणि कार्यप्रेरणा आयुष्यभर आम्हाला मार्गदर्शन करत राहतील.

श्री. शर्मा यांच्या शिकवणीतील एक महत्त्वाचा मुद्दा म्हणजे त्यांचे शिस्तप्रिय पण प्रेमळ दृष्टिकोन.

ते विद्यार्थ्यांना केवळ ज्ञान देत नाहीत, तर त्यांना जीवनाची खऱ्या अर्थाने तयारी देखील करतात. ते नेहमीच आम्हाला सांगतात की, ज्या प्रकारे एखादा विद्यार्थी समजून घेतो, त्याचप्रमाणे तो स्वतःच जीवनाच्या अडचणींवर विचार करायला शिकतो.

याशिवाय, श्री. शर्मा कधीही कोणालाही खोटी अपेक्षा ठेवत नाहीत. ते विद्यार्थ्यांच्या आपल्यावर विश्वास ठेवण्याचे महत्त्व सांगतात, तसेच कधीही असत्य बोलू नका आणि खऱ्या मार्गावर चला. त्यांचा एक महत्त्वाचा सिद्धांत म्हणजे 'सतत शिका आणि सुधारा'.

त्यांच्या मार्गदर्शनामुळे आम्हाला फक्त शालेय परीक्षांमध्येच चांगले निकाल मिळाले नाहीत, परंतु जीवनाच्या इतर क्षेत्रातही एक चांगल्या व्यक्तिमत्त्वाचा विकास होण्यास मदत झाली. त्यामुळेच श्री. शर्मा हे केवळ एक शिक्षक नाहीत, तर एक खरे मित्र, मार्गदर्शक आणि जीवनातील सर्वोत्तम शिक्षक आहेत.

Quick Tip

शिक्षक आपल्या विद्यार्थ्यांच्या जीवनाला एक दिशा देतात आणि त्यांना व्यक्तिमत्त्वाने समृद्ध करतात.

(३) भ्रमणध्वनीचे (मोबाईलचे) मनोगत

उत्तर : मी एक भ्रमणध्वनी (मोबाईल) आहे. मी तुमच्या जीवनात अनिवार्य असतो. माझ्या मदतीने तुम्ही तुमच्या प्रिय व्यक्तीशी संपर्क साधू शकता, माहिती शोधू शकता, ताज्या घडामोडींचा मागोवा घेऊ शकता, तसेच विविध मनोरंजन साधनांचा उपयोग करू शकता. मी तुमचं कार्यक्षम जीवन एक पाऊल पुढे नेतो.

माझ्या किमतीचा वापर किती प्रभावी आहे हे सांगणे कठीण आहे. मी एक कनेक्शन साधन आहे, ज्यामुळे सर्व गोष्टी एकाच ठिकाणी सुसंगतपणे ठेवता येतात. मी विविध ऍप्सचा वापर करून तुम्हाला तुमच्या कार्यांचे आयोजन करण्यात मदत करतो, तुमच्या शालेय कामकाजात किंवा कार्यप्रवाहामध्ये सहाय्य पुरवतो. मी मनोरंजनाचा खूप महत्त्वाचा साधन बनतो. खेळ, गाणी, चित्रपट इत्यादी मी तुम्हाला जिथे कुठे असाल तिथे पुरवतो.

तुमच्या जीवनात एक अत्यंत प्रभावशाली उपकरण असलेला मी तुमच्या आजच्या समृद्ध आणि तंत्रज्ञान-प्रेरित जीवनाचा एक मुख्य भाग आहे. मी तुमच्या जीवनातील सर्वात महत्त्वपूर्ण आणि आवश्यक साधन बनलो आहे, आणि भविष्यात अधिक तीव्र आणि स्मार्ट व्हायचं आहे. मी विविध कार्ये आणि उद्दिष्टांसाठी वापरल्या जातो आणि तुमच्या सर्व शंका, आव्हाने आणि आवश्यकतांची पावती मिळवतो. माझे उपयोग विविध अंगांनी समृद्ध झाले आहेत. आता मी तुमच्या घरातील स्मार्ट उपकरणांसोबत जोडला जातो, तुमचं घर अधिक स्मार्ट बनवतो. मी तुमचं आरोग्य ट्रॅक करण्यासाठी, विविध ऍप्सचा

उपयोग करून तुमच्या शारीरिक क्रियांचा मागोवा घेतो. मी एकतर तुमच्या जीवनाच्या साधनांचा भाग बनलो आहे.

माझ्या सामर्थ्यांचा विस्तार दरवर्षी वाढत आहे. आधी मी केवळ कॉलिंग, संदेश आणि इंटरनेट ब्राउझिंगसाठी वापरला जात होतो, परंतु आता मी तुमच्या शाळेच्या शिक्षण, कार्य, आणि नोकरीतील महत्त्वपूर्ण कार्यांसाठी तसेच कधी कधी सर्जनशीलतेच्या दृष्टीने इन्फॉर्मेशन शेड्स पुरवणारा साथीदार बनलो आहे. मी इंटरनेट पेक्षा सहज आणि जलद गतीने संपर्क साधता येतो.

आजकाल मी तुमच्यासाठी एक चालता फिरता ऑफिस, व्यायामशाळा, डॉक्टर आणि मनोरंजनात्मक जणू काही सर्व काही बनलो आहे. मी एकप्रकारे तुमच्या जीवनातील अविभाज्य भाग बनलेला आहे. मी तुमच्या प्रत्येक कार्याची गती वाढवतो आणि कार्याच्या सुलभतेसाठी अधिक जास्त सहाय्य करतो. माझ्या अस्तित्वामुळे तुमचे जीवन अधिक सुखद, गतिमान आणि स्मार्ट बनले आहे. मी एक तंत्रज्ञानाचा आदर्श उदाहरण आहे, जो आपल्याला प्रत्येक गोष्टीमध्ये सुविधा प्रदान करतो. भविष्यात माझ्या वापरातील नवीन दिशा आणखी जास्त स्मार्ट आणि सुलभ होतील, जे तुम्हाला सर्व जीवनातील महत्त्वपूर्ण अंगांमध्ये मदत करतील.

तुम्ही कुठेही असाल, मी तुमच्या जवळ असतो, तुमच्या गळ्यात किंवा खिशात. मी तुमच्या जीवनातील महत्त्वाचा साथीदार आहे, जो तुमच्या सर्व गोष्टींना एकत्र करून आपले जीवन अधिक स्मार्ट आणि सहज बनवतो.

Quick Tip

भ्रमणध्वनी म्हणजे एक अत्यावश्यक साधन आहे, जो संचार, कार्य आणि जीवनातील विविध आवश्यकतांसाठी वापरला जातो.

(४) सूर्य मावळला नाही तर

उत्तर : सूर्य मावळला नाही तर पृथ्वीवर रात्र येणार नाही. सूर्य मावळला म्हणजे पृथ्वीवर अंधार पसरतो, जो रात्रीच्या वेळेस निसर्गात एक गूढ वातावरण तयार करतो. सूर्य मावळल्यावर संपूर्ण पर्यावरण शांत, थोडा गडद आणि विश्रांतीच्या वातावरणात रूपांतरित होते. यावेळी, आपण रोजच्या धकाधकीतून आणि कार्यापासून थोडा वेळ निवांत घालवू शकतो.

तथापि, सूर्य मावळला नाही तर या निसर्गाच्या चक्रावर परिणाम होईल. रात्रीच्या विश्रांतीसाठी आवश्यक असलेले अंधार नाहीसा होईल, आणि आपल्या शरीराची पुनर्प्राप्ती आणि मानसिक शांती बाधित होईल. निसर्गाची प्रगती, जे जसे सूर्य उगवतो आणि मावळतो, ती क्रांती एक योग्य आणि निरंतर जीवनातील एक भाग आहे. सूर्य मावळला आणि उगवला असताना, आपण विचार करतो की, या चक्राच्या गतीनुसारच जीवन आणि मनुष्यत्व पूर्ण होते.

यावेळी आपण विचार करतो की, सूर्याच्या मावळण्याच्या नंतर रात्रीची शांतता जणू एक नवीन ऊर्जा मिळवण्यासाठी आम्हाला तयार करत असते. रात्रीची वेळ म्हणजे विश्रांतीसाठी असलेली एक आवश्यक वेळ असते, ज्यामुळे आपल्या शरीराची शक्ती पुन्हा मिळवता येते. प्रत्येक दिवशी सूर्य मावळल्यासोबत आपल्याला स्वतःचे जीवन अधिक ताजे आणि योग्य मार्गावर ठेवायला मदत मिळते. हा अनुभव निसर्गाच्या शाश्वत चक्राच्या एक अनिवार्य भाग आहे.

याच्या पार्श्वभूमीवर, सूर्य मावळला नाही तर त्याच्या स्थानावर ताण, थकवा आणि असंतुलन वाढेल. हे त्याच प्रमाणे आपल्याला मानसिक आरोग्यावर देखील परिणाम करू शकते, कारण रात्रीच्या विश्रांतीचे महत्त्व अत्यंत आहे. रात्रीचा काळ म्हणजे एक नवीन दिवस सुरू होण्याची शक्यता आहे, जिथे आपण ताजे वाटतो आणि नवीनतेची उमंग घेऊन कार्ये सुरू करू शकतो. त्यामुळे रात्रीचं शांत वातावरण हे जीवनातील पुनर्निर्माणाचं प्रतीक बनतं.

आजच्या काळात, जरी मानवजातीने नवनवीन तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून अंधाराला हरवले असले तरी, सूर्याच्या मावळण्याची प्रक्रिया अजूनही निसर्गाच्या चक्राचा एक अविभाज्य भाग आहे. पृथ्वीवर सूर्य मावळला नाही, तर जीव सृष्टीला असंतुलन होईल. त्यामुळे पृथ्वीवरील जीवन आणि निसर्गाच्या चक्राचे योग्य कार्यक्षमतेने चालवणे आवश्यक आहे. सूर्याच्या मावळण्याने आपण दिवसाच्या मेहनतीला विश्रांती देऊन नवीन ऊर्जा मिळवतो. म्हणूनच, रात्रीच्या शांततेचे स्वागत करणे आणि त्यातून मिळणारे फायदे अनुभवणे आवश्यक आहे. सूर्य मावळला नाहीतर आपल्या जीवनात एक महत्त्वाची नैतिक आणि मानसिक शांतता गमावली जाईल.

यामध्ये एक दृष्टिकोन आहे की, सूर्य मावळला नंतर रात्र आणि अंधाराच्या माध्यमातून मानसिक शांती आणि विश्रांतीची गरज अधिक महत्त्वाची ठरते. तसेच, सूर्य मावळल्याशिवाय आपल्या जीवनात कार्यक्षमता व उत्पन्न क्षमता गमावली जाईल, कारण रात्रीची विश्रांती आपल्याला नव्या दिवसासाठी तयार करते. म्हणून सूर्य मावळल्यावर आपल्याला जसं आपल्या कार्यांचा आढावा घेणं आवश्यक आहे, तसंच आपल्याला आपल्या शरीराच्या आणि मनाच्या विश्रांतीची देखील महत्त्वाची भूमिका असते.

Quick Tip

सूर्य मावळल्याशिवाय निसर्गाचे चक्र पूर्ण होत नाही, आणि वातावरणाची आवश्यक शांतता व विश्रांती यांचा अभाव होईल.

(५) युग आहे माहिती तंत्रज्ञानाचे !

उत्तर : आजचं युग म्हणजे माहिती तंत्रज्ञानाचं युग आहे. तंत्रज्ञानाच्या क्रांतिकारी बदलांमुळे संपूर्ण जग वेगाने एक डिजिटल युगात प्रवेश करित आहे. इंटरनेट, संगणक, मोबाइल फोन आणि स्मार्ट डि-व्हायसेस हे आजच्या समाजाच्या जीवनाचा एक अविभाज्य घटक बनले आहेत. माहिती तंत्रज्ञानाने

जीवनातील सर्व क्षेत्रांना व्यापले आहे आणि प्रत्येक क्षेत्रामध्ये तंत्रज्ञानाचा प्रभाव अनिवार्य झाला आहे.

व्यवसायांमध्ये तंत्रज्ञानाचा वापर कार्यप्रवाह वाढवण्यास मदत करत आहे, तसेच घरांमध्येही स्मार्ट उपकरणांची ओळख सुरू झाली आहे. माहिती तंत्रज्ञानाने लोकांना दूरसंचार, मनोरंजन, शिक्षण आणि बँकिंग सेवा प्रदान केल्या आहेत. डिजिटल डिव्हाइस आणि अँप्स केवळ कार्यक्षमतेला समृद्ध करत नाहीत, तर ते सामाजिक, शैक्षणिक आणि शारीरिक जीवनात प्रगतीची गती देखील प्रदान करतात. तंत्रज्ञानाच्या अवलंबामुळे माहितीची उपलब्धता आणि तिचा प्रसार सहज होऊ शकतो. समाजात नवीन शोध, शोधनिबंध, आणि अभियांत्रिकीच्या क्षेत्रांमध्ये अभिनव विचारांची निर्मिती झाली आहे. त्याचबरोबर, तंत्रज्ञानाने लोकांना विचारांचे आणि ज्ञानाचे सीमारेषा पार करण्यास मदत केली आहे. आम्ही आता जगभरातील लोकांसोबत संवाद साधू शकतो आणि विचारांची देवाणघेवाण अधिक सुलभ झाली आहे.

तथापि, तंत्रज्ञानामुळे येणाऱ्या आव्हानांमध्ये सुरक्षा, गोपनीयता आणि निराशाजनक परिणामांचा विचार करणे महत्त्वाचे आहे. हॅकिंग, सायबर क्राइम, आणि डेटा चोरी यांसारख्या धोके आपल्या सध्याच्या डिजिटल युगात सामान्य झाले आहेत. त्यामुळे, या युगात माहिती तंत्रज्ञानाचा उपयोग योग्य पद्धतीने करणे आवश्यक आहे. खासकरून युवा पिढीसाठी योग्य मार्गदर्शन आणि जबाबदारीची भावना असणे महत्त्वाचे आहे.

आशा आहे की, तंत्रज्ञानाची भूमिका केवळ सुख-सुविधा आणि व्यवसायातील प्रगतीपुरती मर्यादित न राहता, समाजात अधिक सकारात्मक बदल घडवण्याच्या दृष्टीने कार्यरत राहील. स्मार्ट सिटी, डिजिटलीकरण, ऑनलाइन शिक्षण, आणि आरोग्यसेवा क्षेत्रातील डिजिटल साधनांचा वापर या सर्व गोष्टीत तंत्रज्ञानाने अभूतपूर्व प्रगती केली आहे. यामुळे आपले जीवन अधिक सुलभ, कार्यक्षम आणि सर्वसमावेशक बनत आहे.

आता प्रत्येक क्षेत्रात तंत्रज्ञानाचा प्रभाव स्पष्टपणे दिसून येत आहे आणि पुढील काळात ते आणखी महत्त्वाचे होईल. म्हणूनच, माहिती तंत्रज्ञानाची स्वीकार्यता आणि त्याच्या योग्य उपयोगाची आव्हानं स्वीकारणं आपल्याला समृद्ध आणि प्रगतीशील भविष्याकडे घेऊन जाईल.

Quick Tip

माहिती तंत्रज्ञानाच्या वापरामुळे समाज, व्यवसाय आणि जीवनशैलीमध्ये मोठे बदल झाले आहेत.